Juliana Morell, una humanista catalana

Autor: Manel Capdevila
Data de publicació: 01/05/2010

El seu pare hi va anar a Lió per la fallida econòmica del seu pare, li va salvar la personalitat. D'haver-se quedat a Barcelona avui llauriem una "Santa Juliana d'Àvila" amb unes obres escrites en un castellà precios... que, evidentment, s'haurien conservat.

Biografia per Caterina de Ahumada.

L'humanista Juliana Morell (Barcelona 1611-1594, Avinyó 26-VI-1653) és la única dona citada al paranimf de la Universitat de Barcelona, que així reconeix la seva intel·ligència i erudició. El seu pare —Joan Antoni Morell —banquer erudit— en una carta escrita l'any 1613 "Vida i virtuts" biogràfic de Juliana, explica com va descobrir les aptituds intel·lectuals de la filla, quan només tenia 4 anys, i com a partir d'aquell moment va posar en pràctica el paradigma humanista de l'educació de la dona com a mitjà per assolir «la plena virtut». Als dotze anys, Juliana dominava el llatí, el grec, l'hebreu, el castellà i el francès, i havia estudiat filosofia, teologia, arts i dret, matèries en les quals excel·lí fins al punt de ser capaç de defensar públicament conclusions en filosofia a Lió, ciutat on va haver de refugiar-se amb el seu pare quan aquest va ser acusat d'homicidi. Als tretze anys, segons explica ella mateixa en una petita autobiografia, va sentir la crida a la vida religiosa. El pare, tot i que també mostrava inclinació cap a la vida religiosa, va preferir el monestir de Valldonzella de Barcelona per a les seves dues filles, però després de la mort de la seva esposa, va voler quedar a Avinyó, al convent de les dominiques de Santa Pràxedes, perquè considerava que lluny de la terra i dels familiars podria gaudir de més tranquil·litat espiritual. Als catorze anys, al palau pontifici d'Avinyó, va defensar la seva tesi doctoral, amb la qual obtingué el grau de doctora en Lleis, i més tard va ingressar al convent on, a més de ser priora tres vegades, va traduir del llatí i traité de la vie spirituelle par S. Vincent Ferrier i La regle de S. Augustin, amb anotacions i comentaris personals; a més, va escriure: Exercices spirituelles sur l'eternité, i L'Histoire du retablissement et de la reforme de son monastere de Sainte Praxede, amb algunes biografies de monges. També va escriure poesia en llatí i en francès, però no s'ha conservat.

Els contemporanis de Juliana lloen la seva intel·ligència, i algun d'ells l'anomenen «miracle del seu sexe», afirmació que el seu pare refuta en afirmar que no hi ha més miracle que la diligència paterna, els bons mestres i els millors

llibres que ell ha costejat, a més de les vuit hores diàries, sense cap dia de descans, que Juliana ha dedicat a l'estudi des dels quatre anys d'edat. La carta biogràfica de Joan Antoni Morell exemplifica els progenitors humanistes que eduquen les seves filles convençuts de les seves capacitats intel·lectuals, però al mateix temps sense trencar els paradigmes de domini masculí, és a dir, sense acceptar la capacitat de la dona de ser lliure i de decidir l'ús que ha de fer dels seus coneixements. Els humanistes, a més d'interessar-se per l'estudi dels clàssics i de totes les matèries del pensament, consideren l'home com a centre de totes les coses i incorporen en l'accepció del mot també a la dona, bo i postulant la igualtat de la intel·ligència femenina i masculina; però a la pràctica topen amb les convencions socials i morals que els obliguen a acceptar i sostenir que l'educació femenina només té una finalitat: la millora qualitativa en les tasques socials i familiars que són atribuïdes ancestralment a les dones. La mateixa dona instruïda accepta, en la major part dels casos, l'enclaustrament, sigui domèstic o monàstic, per por de ser mal vista i per defugir els prejudicis que la consideren una mena de monstre amb cos de dona i ment masculina. Juliana no és cap excepció, no té el poder econòmic de les dones que es poden dedicar al mecenatge cultural des de petites corts humanístiques, ni tampoc la llibertat de moviments de les vídues acomodades; ella tria la tranquil·litat espiritual del convent que li permet dedicar-se a temps complet a l'estudi i a l'escriptura de llibres espirituals, lluny de la glòria intel·lectual precedent, perquè els temps canvien ràpidament i les hereves de l'humanisme topen ja amb les foscors de la contrareforma. Des dels convents, les dones seguiran escrivint, però ara ho faran per ordre dels seus confessors: autobiografies i biografies espirituals, models de la santedat femenina de la contrareforma, ben lluny ja de l'humanisme.

Manel Capdevila